

kém, és ő a főszereplője a Mata Hari elleni gyanúsítási kampánynak. Hogy ez a svájci nő tulajdonképpen mire szükséges a regényben, arra hosszas kutatások után sem jöttem rá: talán azért, hogy fehér szőkeiségével a kellő kontrasztot adja a Mata Hari trópusi színeihez, vagy hogy bebizonyítsa a női intrikálás magasabbrendűségét a férfiintrikálás fölött, — nem tudom. Ez az utóbb említett körülmény amúgy is olyan magától értetődő és természetes, hogy azért kár volt ott nem hagyni azt a szegény nőt a svájci nyárspolgárság közepén . . .

Szerepel a regényben: háború a tengeren és a szárazföldön, jávai színek, pacifista gondolatok, kávéházi kémviszonyok, svájci nyárspolgárbiederség, a *Folies Bergères* éjszakai élete, a film, a háború, Mistinguette, és megint egy kis Jáva. Az olvasótól pedig megköveteltetik egy nagy adag jóakarat, ha valamit látni is akar ebből a könyvből. Azt hiszem, az egésznek a clou-ja ennél a mondatnál van elrejtve: mit is keres egy pillangó a télben? — Tehát: mit is keres Mata Hari az ő jávai naiv szépségében ebben a csúnya, háborús Európában? Csakhogy a Mata Hari jávaisága nagyon kevésbé látható. Időnként elmondatik róla, hogy bronzszínű teste és fekete szeme van, és ezzel elég is van tévé Jávának, mert hiszen arról szó sincs, hogy emberi vonatkozásban legyen megtéve a különbség a Jáva trópusi levegője és Európa háborús, ködös, romlott atmoszférája között. Cinőbervörös megy át citromsárgába, carmin változik violán át feketébe, tintaszínek olvadnak ultramarinba és kobaltba, okkerbe és földbarnába halkulnak a tompazöldek: Jáva, — és az európai oldalon még a lövészárkokba is eljut Mata Hari. Elég széles skálája volna ez a megváltozott látások kellő hangsúlyozásának, de nem kapunk belőle semmit. Időnként eszünkbe juttatják, hogy Mata Harinak tündöklő bronzbőre van, ilyenkor észbekapunk: igaz! hiszen itt tulajdonképpen Jáva volna a főszereplő! — de szegény Mata Harinak igazán csak a bronzbőrében rejlik a trópusi jávaisága. Vajjon hol maradt belőle a jávai lélek?

Humanizmus, pacifizmus vannak még érintve, de csak olyan gyengén, hogy az ember majdnem elfelejt megemlékezni róluk. Olyan kevésbé emberek a szereplő emberek, hogy csak nagyon kevésbé lehetnek elvek a szereplő elveik. Mi célja van az effajta, szenzációkat hajhászó, ponyvaságból erényt csináló irodalomnak? Majdnem elfelejtettem a szerző nevét: Szántó György írta és sajnos sokan olvassák.

(Szatmár.)

Korponay Mária.

CSODABOGÁR.

Szabó Dezső ismét hallat magáról. *Filozopter az irodalomban* címmel kiadott egy fürmedvényt, amely nem mulatság nélküli olvasmány. Kritikai irodalmunk újabban nem szűkölködik szenzációkban, amint az alábbi idézet mutatja:

A vidéki város életének rajza elég gyakori irodalmunkban, bár legújabb irodalmunkban ez a rajz rendszeren egyoldalúan, pesti szemmel nézeten, tehát hamisan sívár, sötét és szomorú. Íróink hajlamosak olyan körülményeket és tüneteket, melyek a világon mindenütt velejárói a vidéki város életének: sajátos magyar betegségeknek feltüntetni. És mióta Ady Endre szerencsétlen „magyar ugarja” mindenkitől könnyen gyártható patron lett, a magyar irodalom 1967—1900 közé eső ugorka-saisonja után valóságos ugar-saison dühöng. Kimutatni, hogy Darócbogár-telken

nincs Jeritza Mária és nincs Vatikán, hiányzik a Bibliothèque Nationale és nem található Madame Curie, kevés rádiumot fogyasztanak, de a bort megisszák, — és minden negatív megállapítás tövén felnyögdécselni: — kultúrát! kultúrát! —: ez írónk gyomorrontásig felismételt vidéki magyar városa. Ha a *pesti Muzsa-gilisza* lemászik Inárcsra vagy Kakucsra és ott nem talál egy New-York vagy Japán kávéházat, ahol *átrothadhatja* a napot — nem is említve, hogy a buta parasztok egyetlen Baudelaire-szonettet sem tudnak! —: már Ázsiát süvölt s mintha digesztíója mozgósítaná, kap a hasához: — kultúrát, kultúrát, jaj, csak egy tenyérnyi kultúrát! — De ha ugyanez az irodalmi csökevény elmegy egy osztrák városkába vagy Nápolyba és Sziciliába: a hústoronnyá dagadt germán vegetációk *sörbe, hájba, szenteltvízbe fulladt baromi élete* s a délvidéki olasz élet tényleges hajmeresztősségei gyönyör-sikolyokat váltanak ki belőle. Mert szegény bogárkának itt már az jelent kultúr-pózt: ha meglátó és megértő. A magyar vidékre pedig Pesten pestiektől pestileg beállított szűk és ellenséges kis szemeivel megy. Nem is említve, hogy legtöbb „írónk” egy pesti kávéház hűvösében irodalmi emlékfoszlányokból és újságírói fecsegésekből írja meg a magyar vidéket.

Stilust, azt lehet tanulni Szabó Dezsőtől, annyi bizonyos.

(Dorozsma.)

Galli Mátyás.

LEVELESTÁR.

Mandola Aladár dr. Készséggel elhiszük, hogy cikkében a Széphalom által (1929: 268) fölemlített helyesírási hibák nem az eredeti kéziratból származnak és így sajtóhibáknak tekintendők. — *Egy buta ember naplója.* Novellája kitűnő tipust rajzol: a félszeg, tehetségtelen, napszámban robotoló Strébert, aki minden akar lenni, de senki sem lesz; ostobaságokkal elfecsérelt életét megírja regénynek, amiért kinevetik; erre fölcsap moralistának, hogy korlátoltságára alibit igazoljon; és egy ízléstelenül „szép” mondattal, egy botránczó frázis, olcsó újságsikerek kedvéért emberéleteket tesz tönkre . . . Szemforgató farizeus-ság járma alatt nyögünk: sajnos, az irodalom és kritika mai atmoszférája nem engedi meg az ilyen pörére vetköztető írásmű közlését. Ki meri ma megírni, amit érez és gondol a morál, politika, társadalom fundamentumairól? Azok, akik védeni látszanak ezeket a fundamentumokat, sokszor csupáncsak a maguk kis élőldi-félszékét akariák biztonságban tudni. Aki pedig magasan fölhágott a várfokára, azt az alantjáró kapaszkodók szívesen és könnyen letaszítják. — *Magántanár.* A tudományos vitát tudósok között nemcsak megengedhetőnek, hanem egyenesen szükségesnek tartjuk. De ebből nem következik, hogy egy tudós a kollégája magánéletét pellengére állítsa. Izlés dolga. Semmilyen formában nem akarunk a kérdéssel foglalkozni. — *Pesti Napló.* Azt írja, hogy Magyarországon minden tizenöt diákra egy egyetemi tanár esik. Nagy tévedése a kulturpolitikai logikának! Mert nem elég a hallgatók számát elosztani a tanárokéval. Ennyit a kisiskolások is tudnak. De minthogy egy hallgató hetenként legalább 30 órát hallgat és minthogy egy tanár heti öt órát ad elő, hatszor tizenöt, azaz kilencven hallgatóra esik egy egyetemi tanár. Különben, ha a Pesti Napló logikáját elfogadjuk, akkor pl. egy olyan gimnáziumban, ahol 600 a növendékek száma és ehhez 40 a tanár (ennyi a normális pesti középiskolában a létszám), akkor a középiskolákban is 1:15 volna az arány oktató és oktatott között . . .